

Eesti keele riigieksamite eristuskiri

1. Riigieksamite eesmärgid

Riigieksamite eesmärgid

- hinnata gümnaasiumi riiklikus õppekavas määratletud õpitulemuste saavutatust;
- anda koolile ning õpetajatele võimalus hinnata oma õpilaste õpitulemusi üleriigilisel taustal;
- suunata gümnaasiumi riigieksamite sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- siduda järjestikuseid haridusastmeid ja -tasemeid;
- välishindamise tulemuste põhjal kavandada ja teha muudatusi riiklikus õppekavas, õppekirjanduses, õpetajate täienduskoolituses, suunata asjakohast arendustööd;
- ühitada gümnaasiumide lõpueksamid kõrgkoolide sisseastumiseksamitega.

2. Eesti keele riigieksamite sihtrühm ja oodatavad õpitulemused

2.1. Eksami sihtrühm

Eksami sihtrühm on gümnaasiumide lõpetajad, kes on läbinud gümnaasiumi riikliku õppekava.

Eksami sooritajatena peetakse silmas ka täiskasvanute gümnaasiumide ning keskhariidust andvate kutseõppeasutuste lõpetajaid.

Eraldi rühma moodustavad gümnaasiumi lõpetanud õpilased, kes sooritavad eksami uuesti, et oma tulemust parandada.

Eesti keele riigieksamit korraldatakse nii munitsipaal-, riigi- kui ka erakoolide õpilastele.

2.2. Gümnaasiumi lõpetaja õpitulemused eesti keeles

Gümnaasiumi lõpetaja valdab eesti kirjakeelt ja väärtustab korrektset keelekasutust:

- teab suulise ja kirjaliku kõne erinevusi;
- oskab ennast loovalt ja argumenteeritult väljendada;
- oskab loetut suhestada aja, koha ning teiste tekstidega;
- oskab loetu kohta oma mõtteid ja arvamusi avaldada;
- teab keele põhimõisteid, süsteemi ja eesti keele struktuurilisi iseärasusi;
- teab eri tekstide tunnuseid ja ülesehitusprintsipe;
- oskab leida, korrapäraseks ja kasutada teavet suuliste ja kirjalike tekstide koostamisel;
- teab emakeele sõnavara ja grammatikavahendite stiiliväärtust;
- oskab valida väljendusvahendeid vastavalt suhtlusolukorrale;
- oskab kasutada keelekäsiraamatuid tekstide koostamisel ja korrigeerimisel.

2.3. Õppekava üld- ja valdkonnapädevused

Riikliku õppekavaga taotletakse, et õpilastel kujuneksid gümnaasiumi lõpuks muu hulgas järgmised üld- ja valdkonnapädevused.

Üldpädevused:

- tegevuspädevus – suutlikkus näha probleeme ja neid lahendada;
- väärtuspädevus – suutlikkus tajuda oma seotust teiste inimestega, oma ja muude rahvaste kultuuriga, loodusega, inimese looduga, hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohalt;
- enesemääratluspädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, mõtestada oma tegevusi ja käitumist ühiskonnas, kujundada end isiksusena.

Valdkonnapädevused:

- looduspädevus – suutlikkus orienteeruda elus- ja eluta looduse nähtustes, nendega seonduvates seaduspärasustes, loodusteaduslikes teadmistes ja mõtteviisides; loodushoidlik ellusuhtumine;
- sotsiaalne pädevus – suutlikkus orienteeruda ühiskonnaelus; kaasaja ning mineviku ühiskondlike nähtuste ja arengute mõistmine, valmisolek toetada demokraatlike muudatusi ühiskonnas;
- refleksiooni- ja interaktsioonipädevus – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast ja inimestevahelisi suhteid vastavalt kultuurinormidele;
- kommunikatiivne pädevus – suutlikkus keele vahendusel mõista, talletada, edastada, vahetada, tõlgendada ja luua tekste; suutlikkus suhelda erinevates situatsioonides ning teemadel suulises ja kirjalikus vormis;
- tehnoloogiapädevus – suutlikkus mõista tehnoloogia arengust tingitud muutusi inimeste töö- ja eluviisis, toimida kaasaja kõrgtehnoloogilises maailmas, olla säästlik ressursside kasutaja; kultuuripädevus – suutlikkus orienteeruda kultuuris, kasutada kunstivahendeid loominguliseks eneseväljenduseks ja -teostuseks (vt „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava” 872–873).

3. Eksami ülesehitus

3.1. Eesti keele riigieksami eesmärgid

Eesti keele riigieksamiga (riigieksamikirjandiga) kontrollitakse, kuidas gümnaasiumi lõpetaja

- suudab loovalt ja kriitiliselt mõelda ning arutleda;
- oskab end kirjalikult väljendada;
- on omandanud eesti kirjakeele;
- teadvustab eesti keele süsteemi ja eripära;
- suudab tulemuslikult toimida vastavalt õppekava üld- ja valdkonnapädevustele.

3.2. Eksamitöö vorm

Eesti keele riigieksam koosneb ühest osast ning sellega kontrollitakse õpilase tekstiloomening õigekirjaoskust.

Tekstiloomes näeb „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava” ette (vt lk 897–898), et gümnaasiumilõpetaja oskab kirjutada nii pealkirjast, probleemist kui ka alustekstist lähtuvat kirjandit; õigekirjaoskus tähendab seda, et õpilane on omandanud eesti kirjakeele (õppekava lk 899–900).

Gümnaasiumi lõpetajal tuleb eksamil kirjutada arutlev kirjand. See tähendab, et eksaminand peab kirjutama eritleva teksti, milles ta esitab probleemi(d), analüüsib seda (neid), põhjendab oma seisukohti ning teeb järelduse(d).

Kirjand peab moodustama teemakohase sidusa arutleva proosateksti, milles kasutatakse ka kirjanduslikke allikaid. Kirjanduslike allikate kasutamine peab olema mitteformaalne, s.t teksti sisust tulenev. Mõistet „kirjanduslikud allikad” tuleb käsitleda avaras tähenduses, selle all peetakse silmas erinevaid tekste ilukirjandusest kuni ajakirjandus- ja teadustekstideni.

3.3. Eksamitöö pikkus

Riigieksamikirjandi pikkus on 600–800 sõna ehk 3–4 lehekülge formaadis A4, arvestades, et ühele leheküljele mahub ~200 sõna.

Nõutust lühema kirjandi puhul kaotab õpilane punkte (vt hindamisjuhend).
Eksamitöö pikkusest kinnipidamine on vajalik selleks, et kirjandeid saaks hinnata ühelt aluselt.

3.4. Eksamitöö aeg

Eksami toimumise kuupäeva kinnitab haridus- ja teadusminister vastava määrusega.

Eksami ametlik algus on kell 10.00.

Eksam kestab 360 minutit.

Eksami aega hakatakse arvestama hetkest, kui kõik õpilased on saanud kätte eksamitöö ning eksamikomisjoni esimees annab märku töö alustamiseks.

Eksamiks ette nähtud aega ei tohi ületada.

Eksamil ei ole vaheaegu.

3.5. Eksami ülesanded

Riigieksami ülesanded tellib Eksamikeskus gümnaasiumide õpetajatelt ning kõrgkoolide õppejõududelt.

Eksamikeskuse juures töötab gümnaasiumide õpetajatest ning kõrgkoolide õppejõududest moodustatud riigieksamit ettevalmistav komisjon, mille volitused on kinnitanud Haridus- ja Teadusministeerium.

Nimetatud komisjon koostab laekunud ülesannetest, vajadusel neid täpsustades, täiendades ja parandades, kaks eksamiülesannete komplekti – ühe põhieksamiks ja teise lisaeksamiks.

Ülesanded valitakse kümnest ainevaldkonnast lähtudes, seejuures ei pea kõik valdkonnad olema igal õppeaastal tingimata esindatud.

Valdkonnad tähestikjärjestuses:

1. Eesti ja eestlased.
2. Eetika, moraal, religioon.
3. Haridus.
4. Inimene ja inimsuhted.
5. Inimene ja ühiskond: sotsiaalpoliitika, majandus, ajalugu jm.
6. Keskkond, loodushoid.
7. Kultuur: keel, kirjandus, kujutav kunst, muusika, arhitektuur, teadus jm.
8. Meedia.
9. Rahvusvahelised suhted: ajalugu ja tänapäev.
10. Sport, harrastused, vaba aeg.

Erinevate valdkondadega tagatakse, et riigieksami ülesanded hõlmavad ühiskonnaelu olulisemaid probleeme ning õpilased saavad tekste kirjutada oma ettevalmistusest ja huvidest lähtudes. See on eeldus loova ja kriitilise mõtlemise ning kirjaliku väljendusoskuse hindamiseks.

Eksamiülesannete ainevaldkondade väljatöötamisel on arvestatud riikliku õppekava läbivate teemadega (vt „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava” 1079–1088).

3.6. Eksamitöö vormistamine

Eksaminand saab eraldi lehed mustandi ja puhtandi kirjutamiseks. Riigieksamikirjandi mustandid jäävad pärast eksamit hoiule kooli, puhtandid saadetakse hindamiseks Eksamikeskusesse.

Eksamitöö päisesse kirjutab õpilane töö koodi ning teema numbri. Kui õpilane kasutab lisalehte, teeb ta vastavasse kasti ristikese ning kirjutab ka lisalehele eksamitöö koodi. Eksamitöö kirjutatakse sinise või musta tindi- või pastapliiatsiga.

Eksamitööd ei tohi kirjutada pliiatsiga ega kasutada puhtandis paranduste tegemisel korrektuurilinti või -pliiatsit.

Õpilase käekiri peab olema loetav, kirjandi vormistus korrektne. Käekirja tõttu ebaselged kohad tõlgendatakse vigadena.

3.7. Abivahendid

Enne eksami algust saab iga õpilane eksaminandi meelespea ja eksamiülesanded.

Õpilasel on lubatud eesti keele riigieksamil kasutada õigekeelsussõnaraamatut, mille olemasoluksamiruumis tagab kool.

Eksamil ei ole lubatud kasutada leksikone, ilukirjandusteoseid ega muid abivahendeid.

4. Eksami hindamine

4.1. Hindamiskomisjon

Eesti keele riigieksamit hindab gümnaasiumide õpetajatest ning kõrgkoolide õppejõududest koosnev komisjon. Hindamiskomisjoni koosseisu kinnitab haridus- ja teadusminister oma käskkirjaga. Hindamiskomisjoni moodustamisel on arvestatud, et seal oleks esindajaid kõigist maakondadest.

Hindamiskomisjoni suurus sõltub eksaminandide arvust ning on aastati erinev. Komisjoni moodustamisel lähtutakse sellest, et iga hindaja saaks parandada ~300 kirjandit (150 esimest hindamist + 150 teist hindamist). Kui hinnatavate tööde arv on väiksem, siis ei pruugi valim olla usaldusväärne.

Esimene hindaja kasutab kirjandite parandamisel punast, teine rohelist värvi. Teine hindaja näeb küll esimese hindaja parandatud vigu, kuid mitte tööle pandud hinnet.

Eesti keele riigieksami hindamine on anonüümne, st hindaja ei tea hinnatava nime ega õppeasutust. Samuti ei tea hindaja, kes on eksamitöö teine või kolmas hindaja.

4.2. Hinde kriteeriumid

Kirjandi hindamisel arvestatakse järgmisi kriteeriume:

- 1) kirjandi teemakohasus, teema avatus;
- 2) probleemi(de) esitamine ja analüüs;
- 3) põhjendamis- ja järeldamisoskus;
- 4) oskus kasutada teadmisi ning esitada teemakohaseid näiteid;
- 5) teksti üldistusjõud;
- 6) teksti isikupära;
- 7) teksti ülesehitus;
- 8) teksti sidusus;
- 9) lausestuse selgus ja loogilisus;
- 10) sõnavara ja stiil;
- 11) õigekeelsus ja interpunktsioon;
- 12) töö välimus.

Nimetatud kriteeriumid on hindamisjuhendis jagatud nelja hinnatava aspekti vahel: sisu, õigekiri, sõnavara ja stiil, vorm/ülesehitus.

Iga aspekti puhul hinnatakse selle vastavust kuuele tasemele, mis on väljendatud nii numbriliselt kui ka sõnaliselt:

5 – suurepärase;

- 4 – väga hea;
- 3 – hea;
- 2 – rahuldav;
- 1 – nõrk;
- 0 – puudulik ehk mitterahuldav.

Iga aspekti osatähtsus lõpptulemuses, mille õpilane saab sajabunktisüsteemis, määratakse teguriga: sisu punktid korrutatakse 9; õigekiri 7; sõnavara ja stiil 3; ülesehitus/vorm 1ga. Tegurite eesmärk on määrata aspektide osakaal lõpptulemuses. Tegureid muutes on võimalik üht või teist aspekti rohkem või vähem tähtsustada.

4.3. Hindeskaala

Eesti keele riigieksamit (kirjandit) hinnatakse sajabunktikaskaalal. Võimalik miinimumtulemus on 0 ning maksimumtulemus 100 punkti.

Kirjandis hinnatakse eraldi sisu, õigekirja, stiili ja vormi. Hindajad panevad kirjandi igale aspektile hinde 5 (suurepärane) kuni 0 (puudulik). Eksamikeskuses korrutatakse eksamitööle pandud hinded läbi vastava teguriga (vt 4.2), millega viiakse õpilase tulemus sajabunktisüsteemi.

Igat kirjandit hindab kaks hindajat. Kui kahe hindaja pandud punktide vahe on suurem kui 25, läheb eksamitöö kolmandale hindamisele. Sel juhul kujuneb lõplik tulemus kolmanda hindaja ja temale punktidele lähemal seisva hindaja tulemustest.

Eksamitöö lõpptulemuse saab õpilane kahe hindaja antud punktide aritmeetilise keskmisena. Lõpptulemus ümardatakse õpilase kasuks. Näiteks, kui kahe hindaja tulemuste keskmine on 74,5 punkti, siis on eksaminandi lõpptulemus 75 punkti.

4.4. Vigade märkimine ja kokkuarvestamine

Eksamitöös märgitakse vigu järgmiselt:

- | – ortograafiaviga; vormiviga; ühildumis- ja sõltuvusviga;
- ∨ – interpunktsiooniviga;
- ∫ – lausestus-, sõnakasutus- või stiiliviga;
- ?
- √ – küsitavus, faktiviga;
- √ – sõna või lauseosa puudub;
- ┐ – taandrida.

4.5. Vigade kaal

Kõik vead on täisvead.

Üheks veaks arvestatakse samas sõnas või morfoloogilises vormis korduvad vead (nt *tegematta* ja *lugematta*; *läind* ja *teind*; *kirjutus laud* ja *tarvitamis juhend*), lause lõpumärgi korduv ärajätmine, ütte või järellisandi koma(de) korduv ärajätmine jms; sama lausetarindi puhul (ütte, lisand, kiil, otsekõne jms) korduvalt ära jäetud või ülearune märgipaar. Hinnatakse vaid eksamitöö puhtandit, eeltöid kirjandi hindamisel ei arvestata.

4.6. Hindamisjuhend

Tüüpilise soorituse kirjeldust igal hinnataval tasemel näitab järgnev tabel

Sisu (Tulemus korrutatakse teguriga 9)	Õigekiri (Tegur 7)	Sõnavara/stiil (Tegur 3)	Vorm/ülesehitus (Tegur 1)
5 S U U R E P Ä R A N E	- Tekst on teemakohane. - Tekst on arutlev. - Teemaarendus on isikupärane ja põhjalik. - Tekstist ilmneb kirjutaja üldistusvõime. - Kirjutaja oskab väga hästi analüüsida ja argumenteerida.	- Teksti sõnastus on selge, ladus, täpne ja isikupärane. - Sõnavara on rikkalik. - Tekstis on mõni kergem stiiliviga.	- Tekst on ülesehituselt sisulis-vormiline tervik. - Teksti liigendamine lõikudeks on loogiline ja täpne. - Tekst on sidus. - Tekst on vormistatud korrektselt.
4 V Ä G A H E A	- Tekst on teemakohane. - Tekst on arutlev. - Teemaarendus on põhjalik. - Kirjutaja suudab üldistada. - Kirjutaja oskab hästi analüüsida ja argumenteerida.	- Teksti sõnastus on selge ja ladus. - Sõnavara on mitmekülgne. - Tekstis on üksikuid stiilivigu.	- Tekst on ülesehituselt tervik. - Teksti liigendamine lõikudeks on üldiselt loogiline. - Tekst on sidus. - Tekst on vormistatud korrektselt.
3 H E A	- Tekst on teemakohane. - Tekst on arutlev. - Teemaarendus on piisav. - Kirjutaja oskab analüüsida ja argumenteerida. - Väiteid ei ole alati piisavalt põhjendatud.	- Teksti sõnastus on üldiselt ladus, kuid kohati konarlik ja ühekülgne. - Sõnavara on piisav. - Tekstis ei ole üle 6 stiilivea.	- Tekst on ülesehituselt tervik, kuid esineb vigu teksti liigendamisel lõikudeks (nt teksti lõikude proportsioonid ei ole alati põhjendatud jms). - Tekst on sidus. - Teksti vormistus on üldiselt korrektne.
2 R A H U L D A V	- Tekst on teemakohane. - Tekst on arutlev. - Teemaarendus on pealiskaudne. - Kirjutaja suudab analüüsida, kuid analüüs on pinnaline ning argumentatsioon on väheveenev. - Esineb üksikuid faktivigu. - Näited on liiga pikad või neid on liiga palju.	- Teksti sõnastus on konarlik, kuid arusaadav. - Tekst on üldsõnaline. - Tekstis ei ole üle 8 stiilivea.	- Teksti ülesehituses on vastuolud (nt alguse venitatus, välja arendamata või liiga pikk lõpetus, mitmekordne algus või lõpetus jms). - Lõikudevaheline sidusus on kohati nõrk. - Teksti vormistuses on puudujääke.
1 N Õ R K	- Tekst vastab üldjoontes teemale. - Tekst on jutustav-arutlev. - Teemaarendus on lünklik. - Analüüs on puudulik, jutustamine domineerib analüüsi ja argumentatsiooni üle. - Esineb küsitavusi ja faktivigu. - Näited ei ole teemaga piisavalt seotud.	- Teksti sõnastus on algeline ning kohati raskesti mõistetav. - Sõnavara on piiratud. - Tekstis ei ole üle 10 stiilivea.	- Teksti ülesehitus on ebaloogiline (nt teksti algus ja lõpetus on teemaarendusega nõrgalt seotud, teksti mõni osa ei täida sellele pandud ülesandeid jms). - Tekst ei ole kohati sidus. - Teksti vormistuses on puudujääke.
0 P U U D U L I K	- Tekst vastab teemale vaid osaliselt, st suurem osa mõttearendusest ei ole teemakohane. - Tekst on lühem kui 300 sõna.	- Tekst on tühisõnaline ning raskesti mõistetav. - Stiil ei sobi teemaga. - Tekstis on 11 või enam stiiliviga.	- Tekst ei ole ülesehituselt tervik (nt teksti mõni osa puudub). - Tekst ei ole sidus. - Teksti vormistuses on olulisi puudujääke.

Kogu kirjand hinnatakse 0 punktiga, kui see ei vasta teemale.

4.7. Vaegkirjutaja riigieksamikirjandi hindamisest

Riigieksamikirjandi hindamiskriteeriumid ja nõuded on kõigile õpilastele samad.

Vaegkirjutaja eksamitöö sisu, sõnavara/stiili ning vormi/ülesehitust hinnatakse üldistel alustel.

Vaegkirjutaja õigekirja hinnatakse diferentseeritult, arvestades vaid düsgraafiast mittetulenevaid vigu.

Vigadeks ei loeta ning eksamitöö servale ei märgita eksimusi

- pika täishääliku (nt **koli** taga *pro* **kooli** taga);
- ülipika täishääliku (nt vaatas **male** *pro* vaatas **maale**);
- pika suluta kaashääliku (nt lõi **kana** ära *pro* lõi **kanna** ära);
- ülipika suluta kaashääliku (nt läks **lina** *pro* läks **linna**);
- lühikese sulghääliku (nt **tupa** *pro* **tuba**, **tulep** *pro* **tuleb**);
- pika sulghääliku (nt **kukked** *pro* **kuked**, **olematta** *pro* **olemata**);
- ülipika sulghääliku (nt **koti** *pro* **kotti**, **kõikki** *pro* **kõiki**) kirjutamisel.

Vaegkirjutaja eksamitöö hindamisel kirjutatakse hindamisprotokolli märkus „Düsgraafia, hinnatud diferentseeritult“.

Riigieksamtunnistusele märgitakse tulemus täiendavate kommentaarideta.

4.8. Eksamilt kõrvaldamine

Õpilane, kes kasutab eksamil ebaausaid võtteid või lubamatuid abivahendeid, kõrvaldatakse eksamilt ning tema eksamitööd ei hinnata. Õpilasel on õigus eksam uuesti sooritada järgmisel õppeaastal.

4.9. Hindepiir

Kõigi riigieksamite, sh kirjandi hindepiir on 20 punkti. Neil, kes eksamikünnist ei ületa, saavad riigieksamikirjandi eest vähem kui 20 punkti, on võimalik sooritada eksam uuesti järgmisel õppeaastal.

4.10. Eksamitulemuste teatamine ja vaidlustamine

Eksamikeskus väljastab eksaminandidele riigieksamtunnistused igal aastal 20. juunil.

Kui eksaminand ei ole eesti keele riigieksami tulemusega nõus, siis on tal õigus esitada Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakonnale 10 tööpäeva jooksul pärast eksamitulemuste väljastamist apellatsioon, mille alusel kontrollitakse tema eksamitöö hindamise vastavust hindamisjuhendile.

Apellatsioonikomisjonil on õigus jätta eksamitöö tulemus muutmata, seda tõsta või langetada.

4.11. Eksami korraldamine

Eksami viib läbi Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, kes tagab eksamitöö sisulise ja vormilise ettevalmistuse, eksami korralduse ning eksamitöö hindamise.

5. Õppematerjalid

Eesti keele riigieksamiks saab valmistuda, kasutades järgmisi õppematerjale:

5.1. Tekstiõpetus

K. Aava, Veenmiskunst. Õpik gümnaasiumile. Tallinn, 2003;
Eesti keele riigieksam. Koostanud M. Hennoste. REKK 1997–2003;
M. Ehala, Kirjutamise kunst. Tallinn, 2000;
M. Hage, Teksti- ja kõneõpetus. Gümnaasiumi eesti keele õpik. Tallinn, 2003;
M. Hage, Teksti- ja kõneõpetus. Gümnaasiumi eesti keele töövihik. Tallinn, 2003;
M. Hennoste, Arukas arutleja. Tallinn, 1998;
M. Hennoste, Kirjandiõpetuse käsiraamat keskkoolile. Tallinn, 1990;
M. Hennoste, Tekstiõpetuse töövihik. Tallinn, 1995;
M. Hennoste, Tekstiõpetuse õpik. Tallinn, 1999;
M. Hennoste, Täna kirjutame kirjandit. Tallinn, 2007;
A. Lunter, Kirjandiõpetus. Tallinn, 1999;
S. Maanso, Seostest sõltub mõte. Abiks riigieksamikirjandiks valmistujale. Tallinn, 2005
L. Volland, Kirjandiõpetuse teooria ja praktika. Tallinn, 1975.

5.2. Eesti keel

M. Ehala, Eesti keele struktuur. Õpik gümnaasiumile. Tallinn, 2001;
M. Ehala, Eesti keele struktuuri töövihik. Tallinn, 2000;
M. Ehala, Eesti kirjakeel. Õpik gümnaasiumile. Tallinn, 1998;
M. Ehala, Kirjakeele töövihik gümnaasiumile. Tallinn, 2000;
M. Hint, Eesti keele õpik. Tallinn, 1991;
E. Kraut, E. Liivaste, A. Tarvo, Eesti õigekeel. Tallinn, 2004;
A. Kilgi, V. Maanso, Keeleviit. Kutseõppeasutuse eesti keele õpik. Tallinn, 2004.
A. Kilgi, V. Maanso, Keeleviit. Kutseõppeasutuse eesti keele töövihik, 1. osa. Tallinn, 2004;
A. Kilgi, V. Maanso, Keeleviit. Kutseõppeasutuse eesti keele töövihik, 2. osa. Tallinn, 2005;
E. Liivaste, V. Maanso, Õige emakeele harjutusi. Gümnaasiumi töövihik. Tallinn, 2005;
M. Madisso, Keele- ja tekstiharjutusi abiturientidele. Tallinn, 2002;
A. Valmis, Eesti keel kõrgkooli astujale. Tallinn, 1990.

6. Näidisülesanded

Eesti keele riigieksami ülesannete sõnastamise laadi otsustab eksamit ettevalmistav komisjon. Ülesannete sõnastamisel arvestatakse riikliku õppekava õpitulemusi, üldpädevusi ning läbivaid teemasid. Ülesanded ning nendes käsitletavat probleemi peavad olema eksaminandidele mõistetavad.

Eesti keele riigieksam põhineb valikülesannetel. Eksamitöö koosneb 10 ülesandest, millest õpilane peab valima ühe ning kirjutama selle põhjal sidusa arutleva teksti.

Kõik riigieksamikirjandi ülesanded on sõnastatud selliselt, et need võimaldavad õpilasel arutleda ning kasutada analüüsimisel ja argumenteerimisel kirjanduslikke allikaid.

Ainestiku ja probleemide avamise sügavuse ja üldistusastme valib õpilane, see sõltub tema asjatundlikkusest ja lugemusest.

6.1. Pealkiri

Eesti keele riigieksami ülesanded võivad olla esitatud kirjandi pealkirjadena.

Ülesanne1.

Kirjuta arutlev kirjand (600–800 sõna) teemal „Rahvusliku ühtekuuluvuse vajalikkus”.

Ülesanne 2.

Kirjuta arutlev kirjand (600–800 sõna) teemal „„Üksteisest pimesi me mööda käime ...” (Marie Under)”.

Ülesanne 3.

Kirjuta arutlev kirjand (600–800 sõna) teemal „Kunsti kestvuse saladus”.

6.2. Pealkiri ja käsitletav probleem

Eesti keele riigieksami ülesanded võivad sisaldada pealkirja ning käsitletavat probleemi.

Ülesanne 1.

Suurte ja väikeste riikide poliitika

Kirjuta arutlev kirjand (600–800 sõna), milles käsitled suurte ja väikeste riikide võimalusi poliitikat teha, suunata ja mõjutada. Too näiteid suurte ja väikeste riikide viimaste aastakümnete poliitilistest võitudest ja kaotustest. Esita oma seisukohad ja põhjendused, kuidas saaksid väikeriigid olla poliitikas tegusamad või vali mõni muu teematõlgendus.

Ülesanne 2.

„Üksteisest pimesi me mööda käime ...“ (Marie Under)

Kirjuta arutlev kirjand (600–800 sõna), milles analüüsid inimeste võõrandumisega seotud probleeme tänapäeval. Too esile, mis on võõrandumise põhjused ja tagajärjed, kasuta näidetena tänapäeva eesti kirjandust või ühiskonnaelu või vali mõni muu teematõlgendus.

Ülesanne 3.

Mõttematk ühe kirjandusteose probleemidesse

Kirjuta arutlev kirjand (600–800 sõna), milles käsitled ühe eesti või maailma kirjandusse kuuluva teose keskseid probleeme. Nimeta probleeme ning põhjenda, miks on need sulle olulised ning milline on nende ühiskondlik või üldinimlik tähendus või vali mõni muu teematõlgendus.

6.3. Alustekst/tsitaat/refereering ning käsitletav probleem

Eesti keele riigieksami ülesanded võivad sisaldada alusteksti/tsitaati/refereeringut ning käsitletavat probleemi.

Ülesanne 1.

Emori küsitluse põhjal (01.2007) on Venemaa viimase aja rünnakud Eesti suunas jätnud siinsed riigijuhid külmaks. Rahvas leiab aga, et peaksime poliitilises suhtluses olema järeleandlikud ja seadma esikohale majandushuvid idanaabriga.

Kirjuta arutlev kirjand (600–800 sõna), milles analüüsid Eesti ja Venemaa suhteid ning nende võimalikke arenguid. Pealkirjasta tekst ise.

Ülesanne 2.

2005. aastal tuli rahvaraamatukogude laenutusstatistikast välja, et kõige populaarsem kirjanik Eestis on ameerika naistekate autor Nora Roberts, kellele järgnesid Sandra Brown ja Agatha Christie. Eesti kirjanduse suurmees Jaan Kross (sünd 1920) saavutas koha teise kümne lõpus. Küllap polekski see pidanud tulema mingi hiigelüllatusena, sest müüakse ju bestsellereid juba nime poolest rohkem kui muid raamatuid ja järelikult loetakse neid samuti rohkem. UNESCO Index Translatoriumi andmetel on Agatha Christie tõlgitavuselt teine autor maailmas (pärast

Walt Disney & Co toodangut) ning Nora Roberts asub kolmekümnendal kohal, koht enne Karl Marxi. (Märt Väljataga. Sirp, 31.08.2007)

Kirjuta arutlev kirjand (600–800) sõna, milles analüüsid teoste lugejamenu põhjusi ning tood näiteid enda kirjanduslike eelistuste kohta. Pealkirjasta tekst ise.

Ülesanne 3.

Ehkki peaaegu kõik erakonnad ja poliitikud ütlevad, et sündimuse tõstmine on üks olulisemaid Eesti ees seisvaid ülesandeid, räägib statistika kurba keelt. Peaaegu iga neljas Eesti laps elab allpool vaesuspiiri, lasteaia järjekorrad on ülipikad ning ühe viimase uuringu järgi kuuluvad Eesti lapsed Euroopa õnnetuimate sekka. (Eesti Päevaleht, 01.02.2007)

Kirjuta arutlev kirjand, milles analüüsid Eesti perepoliitikat ning tood esile, mida on vaja teha, et praegused ja tulevased lapsed tunneksid end ühiskonda oodatuina. Pealkirjasta tekst ise.

7. Eksamitöö näidised

Eksamitöö näidistena on esitatud kuus kirjandit. Kirjandid tutvustavad erinevaid kirjutamistasemeid suurepärasest puudulikuni. Kirjandites ei ole õpilaste sõnakasutust muudetud ega õigekirjavigu parandatud.

7.1. Esimene kirjand – suurepärane

Religiooni osa kultuuris

Tänapäeval on maailmas enim levinud usundid kristlus, islam, budism, judaism ning hinduism. Usutunnistus on üks olulisemaid ja radikaalsemaid tegureid inimeste rühmitamisel. Religioon määrab sageli käitumise, kujundab välja kindlad ja omanäolised traditsioonid, juhib meie argielu. Usundid on äärmiselt olulised nii erinevate kultuuriruumide loojate kui ka säilitajadena.

Juba muistsetel kreeklastel oli välja kujunenud jõuline jumalakultus. Tuhandete aastate vanune kreeka kultuur tekitab paratamatult imetust, aukartust ning uudishimu. Sellega lähemalt tutvudes selgub – ja sugugi mitte üllatuslikult –, et peaaegu kõikides eluvaldkondades mängis religioon suuremal või vähemal määral tähtsat rolli. Iga ameti esindaja ülistas kindlat jumalat, kes pidi teda vastutasuks õnnistama korraliku saagi või muu soovituga. Vana-Kreeka pole aga siinkohal ainus näide, usund oli äärmiselt oluline ka Vana-Roomas ning vaaraodeaegses Egiptuses.

Religioon kujundab aja jooksul välja teatud käitumisstandardid ning traditsioonid. Enamik kristlasi tähistab jõule, valdav osa moslemitest keeldub söömast sealihast, juudid abielluvad sageli ainult tingimusel, et ka nende abikaasa on juut – kõik need väikesed iseärasused lähtuvad just erinevatest usutunnistustest. Religioon mõjutab igapäevaelu kõrval veel nii kirjandust, kunsti kui poliitikat. Hiljuti taani ajakirjanduses ilmunud islami põhimõtetega vastuolus olevate piltide tõttu puhkenud skandaali jälgis huvi ja teatud ohutundega valdav osa maailmast. Poliitikud tõstatasid intrigeeriva küsimuse: kas ühes kultuuriruumis peab järgima kõiki teistes regioonides kehtivaid nõudeid?

Samuel Huntington väidab oma teoses „Tsivilisatsioonide kokkupõrge“, et usunditevahelised erinevused ja võimalikud konfliktid mõjutavad maailma julgeolekut tänapäeval rohkem kui poliitiline või majanduslik konkurents. Kui põrkuvad kaks teineteist peaaegu välistavat maailmavaadet, mis toetuvad just religioonile, siis võivad tagajärjed olla sageli rängemad kui sõjas kindla territooriumi või muude rikkuste pärast.

Religioon ei saa eksisteerida järgijateta, selle olemasolu üks aluseid on rahvas ning seega tuleb usundi täielikuks kaotamiseks muuta just tsiviilisikute tõekspidamisi või nad lihtsalt hävitada. Viimase variandi kasuks otsustas Adolf Hitler Teises maailmasõjas.

Võimalike konfliktide vältimiseks on hädavajalik mõista teiste rahvaste käitumismallide ja iseloomu eripärasid. Samas võib see algselt võrdlemisi lihtsana näiv

ülesanne osutada palju keerukamaks. Euroopa tsivilisatsiooni alused on isikuvabadus ja inimeste võrdsus, eraomand ja turumajandus, rahva suveräänsus ja demokraatia. Rõhutame inimõiguste tähtsust, kuid ei mõista sageli, et näiteks muhameedlastel on inimõigustest hoopis teine arusaam kui kristlastel. Islamiriikides allub naine tihti juba loomupäraselt mehele, tal puudub kindel ettekujutus täiesti iseseisvast elust või isegi soov selleks, sest koraani toel on see ühiskonnakorraldus sajanditega lihtsalt välja kujunenud.

Kui eurooplastele võib islamikultuur liialt konservatiivsena tunduda, siis enamik moslemeid ei suuda ilmselt mõista lääneriikide tolerantsust või neile ääretult suurena näivat liberaalsust. Näitena võib siinkohal tuua homoseksuaalsuse, mis on käesoleval sajandil üks teravamaid küsimusi. Islamiriikides on homoseksuaalsus äärmiselt taunitav, selges vastuolus koraaniga ning seda justkui ei eksisteeriks. Lääneühiskonnas omasooarmastust üldiselt aktsepteeritakse, kuigi see on teatud konfliktis piibliga. Läänes on tähtsam roll pigem inimõigustel, mis on oma olemuselt universaalsed, kuna kehtivad kõigi kohta, sõltumata rassist, soost, vanusest, päritolust ja usutunnistusest, ning mis annavad igaühele õiguse omada perekonda ja eraelu.

Üldiselt on lääneriigid kõikvõimalikele uuendustele ja muutustele avatumad, vastuvõtlikumad kui mistahes idapoolsed alad. Nii hinduismi, budismi, judaismi kui islami järgimine nõuaks justkui rohkem pühendumist, traditsioonidest kinnipidamist ja ohverdusi kui kristlus. Samas aga muudab hingestatud usukultus mõned kultuurid tänapäeval tohutult erilisteks. Näiteks Hiina ja muude valdavalt budistlike maade kultuurides on tunda just neile nii ainuomast ja meile täiesti erakordsena näivat omapära. Paratamatult globaliseeruv maailmas on see aga tõeline väärtus, sest nüüdisajal on kultuuridevaheline sõltuvus tunduvalt suurenenud. „Maailm on üks ja ainus terviklik paik, keegi ei saa end eraldada teistes maades toimuvast ja elada täiesti omaette,“ on öelnud sotsiaalteadlane Roland Robertson.

Kõik kultuurid põhinevad suuremal või vähemal määral religioonil. Usund õpetab, arendab, distsiplineerib ning annab meile esmase *savoir vivre* ehk oskuse elada. Inimkonna arenedes on usk kellessegi või millessegi olnud vältimatu ja vajalik. Korraldada oma elu juba kindlaks määratud reeglite järgi võib olla tunduvalt lihtsam, kui teha kõike spontaanselt ja üldise turvatundeta. „Kust me teame, et me teame?“ on küsinud J. F. Lyotard.

7.2. Teine kirjand – väga hea

Suurte ja väikeste riikide poliitika

Maailmas valitseb ebavõrdsus. Suurriigid mõjutavad poliitikat rohkem. Maad nagu Eesti peavad pingutama, et keegi neile üldse sõna annaks. Nii majanduse kui ka julgeoleku valdkonnas sõltuvad nad suurtest riikidest. Kas käesoleva sajandiga on väikeriikidel võimalik tõusta poliitiliselt sama kõrgele tasemele ja muutuda julgeolekult teistest maadest sõltumatuks? Kuidas on muutunud suurte ja väikeste riikide suhted?

20. sajandi alguses olid võimsaimad maad need, mis omasid paljusid kolooniaid. Sõjad nende riikide vahel lõppesid mõnede asumaade ümber jagamisega. Esimeses maailmasõjas hukkus miljoneid inimesi ei millegi nimel. See oli mõttetu veresaun. Pärast Esimest maailmasõda loodi rahvusvaheline organisatsioon Rahvaste Liit, mille ülesanne oli riikidevaheliste lahkkelide lahendamine rahumeelsel viisil. Agressiooni Rahvaste Liidu liikmesriigi vastu käsitleti kui agressiooni kõikide Rahvaste Liidu liikmesriikide vastu. Väikesed maad nagu Eesti soovisid selle organisatsiooniga ühineda, et olla kaitstud agressiivsete riikide eest. Meie maa taotles rahvaste Liitu astumist juba 1920. aastal, kuid see rahuldati alles 1921. aastal. Uuele, iseseisvale riigile oli see esimene võit poliitilisel areenil.

Saksamaal tuli võimule Hitler. Kolmas *Reich* taasrelvastus ja tõusis maailma juhtivaks sõjariigiks. Seda, et Ühendkuningriik ja Prantsusmaa lasid sellel juhtuda, võib pidada nende riikide suurimaks poliitiliseks äparduseks. Winston Churchill on teoses „Tormihoiatus“ väitnud, et ainuüksi Prantsusmaa armeel oleks lihtne olnud okupeerida Saksamaa enne taasrelvastumist ja Teine maailmasõda jäänuks ära. Ühendkuningriigi peaminister lootis

viimse hetkeni, et sõda on võimalik vältida, ning et Austria ja Tšehhoslovakkia jäävad Hitleri viimasteks territoriaalseteks nõudmisteks Euroopas.

Ka väikeriigid tegid sellel ajal poliitiliselt kahtlaseid otsuseid. Baltiriigid allkirjastasid Nõukogude Liiduga baaside lepingud. Meid okupeeriti. Eesti endine president Lennart Meri on kahetsenud, et me ei läinud Soome teed. Soome keeldus baaside lepingust. Sõjas Nõukogude Liiduga kaotas ta Karjala, kuid säilitas iseseisvuse ja väärikuse.

Pärast Teist maailmasõda, kui Saksamaa oli kapituleerunud, kuid sõda Jaapaniga jätkus, kartsid Ühendkuningriigi, Prantsusmaa ja Ameerika Ühendriikide juhid, et Nõukogude Liit väljub sõjast. Selle vältimiseks tunnustati Baltiriikide kuulumist Nõukogude Liidu koosseisu. Suurriikide jaoks olime ainult etturid, mida võis kergesti ohverdada.

Peale Eesti iseseisvumist 1991. aasta 20. augustil oli meie esimene eesmärk kiire ühinemine Euroopa Liidu ja NATO-ga, et tagada julgeolek ning kiire majanduskasv. Teise maailmasõja ajal lootsid väikeriigid vaid iseendile. President Lennart Meri, lähtudes ajaloost, tundis, et NATO ei ole piisav väikeste maade võõrvõimu eest kindlustamiseks. Ta tahtis luua väikeriikide ühenduse. Kindlasti aitaks sellise organisatsiooni loomine meie tahtmisi arusaadavamaks ja kuuldavamaks teha. Maad nagu Eesti peavad ikka ühte hoidma.

Ka Euroopa Liidus ja NATO-s võiks väikestel riikidel suurem võim olla. Siiski ei saa väita, et me pole välispoliitiliselt midagi saavutanud. Kommunistlike kuritegude hukkamõist Euroopa Liidu poolt on tähtsaim näide.

Tuumarelvade olemasolek on teinud sõdade pidamise suurriikide vahel praktiliselt võimatuks. Nüüd jälgitakse hoolega, et autoritaarse režiimiga riigid ja terroriorganisatsioonid neid iial kasutada ei saaks. 21. sajandi poliitiline eesmärk seisnebki selles. Juhtiva koha selles võitluses on võtnud Ameerika Ühendriigid, kuid ka kääbusriigid saavad sellele kaasa aidata. Lennart Meri on öelnud, et sellisest Eestist, mis peale NATO-sse ja Euroopa Liitu saamist jääb loorberitele puhkama, soovitab ta NATO-l ja Euroopa Liidul käed eemal hoida.

Selge on see, et poliitiliselt suurriikidega ühisesse seltskonda kuuluda on ühel väikeriigil võimatu. Vaid ühtse grupina on võimalik midagi muuta. Meie julgeolek sõltub ikka ja jääb alatiseks sõltuma rahvusvahelistest organisatsioonidest, kuid õnneks on NATO tugevam kui tema eelkäija Rahvaste Liit. Praegu ei jaotada riike suurteks ja väikesteks, vaid autoritaarseteks ja demokraatlikeks. On hakatud kuulama rohkem ka kääbusriike. Siiski, nii kaua kui on olemas agressiivseid riike, sõltub meie saatus rohkem teistest kui meist endist. Meid päästab vaid hea poliitika.

7.3. Kolmas kirjand – hea

Rohelise mõtteviisi poolt ja vastu

Roheline mõtteviis ja säästlik kasutamine on tänapäeva ühiskonnas suhteliselt uued mõisted, millele mõtlema hakati alles eelmise sajandi lõpukümnenditel. Enne seda arvati, et inimene on looduse kroon ja kõik on tema jaoks. Tänapäeva ühiskonnas püütakse aga üha rohkem propageerida säästlikke eluviise ja alternatiive loodusvarade liigsele kasutamisele. Kaasaja inimene mõistab, et taastada on tunduvalt raskem kui hoida. Just sellises mõtteviisis võib peituda meie ühiskonna pääsemine.

Roheline mõtteviis saab alguse inimesest endast, tervislikest eluviisidest ja tema suhtumisest ümbritsevasse. Kui me sööme mahepõllumajanduses toodetavaid köögivilju ja täisteratooteid, hoiame me sellega inimese kõige tähtsat vara – tervist. Tänapäeval nii laialt levinud ülekaalulisus ning suhkruhaigus, südame- ja veresoonehaigused on põhjustatud just ebatervislikest eluviisidest. Õige toitumine ja kerge füüsiline koormus tagavad kõrge vanaduspõlve, mis aga tähendab rohkem terveid ja töövõimelisi inimesi. On ju haige kodanik riigile siiski „kallis lõbu“ ja samal ajal kui üks lebab haigla voodis peab ju keegi teine tema töö ära tegema.

Inimene on loomult juba ahnepäits ja tarbib rohkem, kui tal selleks vajadust on. Alles parkümmend aastat tagasi lammutati vaid veidi lagunenud maja maani maha, sest nii oli lihtsam, siis nüüd püütakse kokkuhoiu ja säästlikkuse mõttes restaureerida. Ka mõeldakse

selle peale, et auto, millega sõidetakse oleks ökonoomne ning tarbiks vähem bensiini. Nii lendub keskkonda vähem heitgaase ning me pidurdame osoonikihi hõrenemist ja UV-kiirte intensiivsemat mõju. Meid ei ähvardaks pidev kliima soojenemine ning liustike sulamine, mis võivad Madalmaad ühtlaseks riisipõlluks muuta. Muidugi leidub siiani priiskajaid, kes siledatel tänavatel ringi tiirutavad Hummeritega, mis siiski kõrbetesse ja mägiste le maastikualadele mõeldud on.

Igal aastal muutub mood ja sellega suureneb tarbimine. Pidevalt täieneb garderob ja vana mööbel vahetatakse uue ja mugavama vastu. On ju just tarbimine vesi tootja veskile. Ent paljud ei tea, et selle mööblitüki pärast on raiutakse maha metsi või kodumasinatootmine nõuab uue kaevanduse rajamist. Säästlike eluviisidega inimene ei torma kohe pale higis poodi uut moeröögatust ostma, vaid kaalutleb selle tarvilikkusest. Ka ei viska ta kasutatud külmikut, mis hulga freoone atmosfääri saadab, metsa alla, vaid leiab sellele uue omaniku või viib masina selleks ette nähtud kohta.

Kui roheline mõtteviis ja säästlik kasutamine oleksid meile tuttavad juba ammu ajast, siis ei kirjutaks me iga aasta Punasesse raamatusse veel üht väljasurnud liiki või ei näeks rasket vaeva loomaias pandakaru poja elushoidmisega. Ka poleks meile tundmatud bambusmetsad ja eukalüptid, ei päästaks viirghülgeid naftalaikudest, mis „kogemata“ parvlaevaga laineid lõigates merre on voolanud. See kõik oleks olnud olemata, kui inimene vaid veidi varem mõelnuks ümber oma väärtushinnangud ja mõistnud, et loodus on väga aeglaselt taastuv, hoidnud seda, hakanud varem mõtlema roheliselt.

Samas elame me aga infoajastul, kus hinnatakse üha enam aega. Infotehnoloogia areng on eesmärgiks seadnud kiiruse, täpsuse, globaliseerumise. Et aga sellises ühiskonnas hakkama saada, jääb ainult rohelisest mõtteviisist väheks, see võib koguni saada takistuseks. Meile on asendamatuks teabevahendiks saanud mobiiltelefonid või kompuutrid, tänu millele oleme interneti kaudu otseses ühenduses kogu maailmaga. Need kõik on vastuolus rohelise mõtlemisviisiga, ent siiski meile nii vajalikud. Tänu neile saame suhelda ning näiteks teavet lähenevast tornaadost, maavärinast ja teistest looduskatastroofidest.

Ka raiutakse igal aastal uute põllumaade tarvis metsi maha, sest arengumaades on endiselt probleemiks näljahäda, mis nõuab iga aasta uusi põllumaid, et toita ülerahvastatud ühiskonda. Et mitte nälga surra, peab jällegi säästliku mõtteviisi tahaplaanile suruma ning mõtlema kui looduse kroon, kellele on kõik lubatud.

Roheline mõtteviis on oluline, kuid alati seda järgida ei saa. Selleks, et tagada jätkusuutlikku ühiskonda ja taastada varem tehtud kahju, tuleb ära teha suur töö. Roheline mõtteviis on meile vaid abiks, et loodust taastada, hoida ja parema tuleviku poole pürgida.

7.4. Neljas kirjand – rahuldav

Mõttematk ühe kirjandusteose probleemidesse

Kes meist pole raamatuid lugenud? Vähesed saavad vastata, et ühtegi. Nagu on inimesi erinevaid, on ka raamatuid erinevaid. Kirjanik Mihhail Bulgakovi kirjutatud ulmeline teos „Koera süda“ on jäänud erinevatest teosteist enim meelde. „Koera süda“ räägib katsetest, mida teostatakse inimeste ja loomade peal. Millest „Koera süda“ lähemalt räägib ehk lühike tutvustus ja milliseid erinevaid probleeme teos hõlmab? Kuidas lahendatakse tekkinud probleemid? Minu arvamus raamatust.

Mihhail Bulgakovi teosed keelati tema eluajal ära, kuna riigipead tundsid tema teostes suurt ohtu rahva mõjutamisel. Bulgakovi tuntuimateks ulmeteemalisteks teosteks olid „Koera süda“ ja „Saatuslikud munad“, mõlemad avaldati peale Bulgakovi surma.

„Koera süda“ on raamat, milles kirjanik tõstas probleemi erinevate katsetuste osas. Teos algab hulkuva koera mõtetest ja arusaamadest, mis üsna ruttu muutuvad, kui koera viib endaga kaasa keegi austatud inimene. Selleks inimeseks osutus arst, kes tegi inimeste ja loomade organitega katseid. Üld juhtudel kõik õnnestus katsetel, kuid ühest katsest tekkis kaos. Katse tehti koeraga, kellele siirdati inimese organeid. Koer muutus küll inimeseks, aga mitte selliseks nagu loodetud oldi. Moondunud koer käitus teatud olukordades endiselt

koerana ja isiksust ei suudetud tal muuta. Arsti kannatuse lõppedes muudetakse moondunud koer uuesti koeraks.

Teos hõlmab endas mitmeid probleeme, mis tol ajal eksisteerisid. Sel ajal puudus suur info liikumine. Raamatus toodi see probleem välja. Inimene, kelle organeid siirdati koerale, oli arstile teatavasti kurjategija, kuid mida ta oli teinud ei teatud. Alles hiljem lähedasemalt uurides selgus, et ta oli kõva suitsetaja, alkohooli lembeline ja mis kõige hullem, kellegi tapnud. Hilinenud info muutis arsti jaoks paljugi. Selle katse tegemisel oli palju läbi mõtlematuid küsimusi, millele oleks pidanud enne katse alustamist mõtlema. Ei mõeldud, kuidas võib ühiskond sellist moondunud olevust omaks võtta ja kust saada kõik vajalikud dokumendid katse õnnestumise korral.

Probleemid algasidki siis, kui koer hakkas inimeseks moonduma. Koer ei mõistnud muutuse ajani, mil ta oli arusaanud, et temast on inimene saanud. Moondunud koer küll arenes igapäev, kuid midagi jäi siiski puudu. Tal puudus viisakus ja taktitunne. Moondunud koera hakati kutsuma Šarikoviks, kuna koerana kutsusid nad teda Šarikuks. Šarikovi visati arsti korterist mitmel korral välja, kuid ta läks alati tagasi, hoolimata, et teda sinna ei tahetud. Probleemid muutusid arstile üle jõu käima, mille tõttu ta võttis koos oma assistendiga nõuks Šarikov uuesti koeraks muuta. Katse õnnestub, kuid siis tekib uus probleem, milles majaelanikud süüdistavad arsti Šarikovi kõrvaldamises. Arsti seletused majaelanikele ei mõjunud. Arst paljastas oma katse, kuid isegi siis teda ei usutud.

Lugesin teost huviga, kuna probleemid muutkui kasvasid ja nende lahendamise ootus pani raamatut kiiremini läbi lugema. Teos tõestas, et inimeste fantaasiatel pole piire. Ise olen arvamusel, et keelustaksin kõik katsed, mida teostatakse inimeste kui ka loomade peal, kuna sellistena oleme siia sündinud ja sellisteks me võiksime ka jääda. Muudatusteta ei ole ohtu, et võivad tekkida erinevad probleemid, mis vajavad lahendamist. Nii on meil kõigil kergem oma elu elada.

Mõttematkal Mihhail Bulgakovi kirjandusteose „Koera süda“ probleemidesse mõistab igaüks, kui läbi mõtlematult võetakse ette erinevaid katseid ja otsuseid, mis võivad lõppeda väga kurvalt. Teos näitab ka seda, et ühe õnnestumine võib olla teise läbi kukkumine. Alati enne uue proovimist tuleks kõik korralikult läbi mõelda ja alles siis endale selgeks tehtud asja kallale asuda. Bulgakovi teoseid tuleb tähelepanelikult lugeda, et mõista, mida autor on soovinud lugejale edasi öelda. Eks neid mõistmisi on erinevaid, kuna ka inimesed on erinevad.

7.5. Viies kirjand – nõrk

Rikas elu, vaene elu

Läbiaegade on eksisteerinud inimkonnas vaeste inimeste kiht ja rikaste inimeste kiht, ning nende vahel väike osa keskmise jõukkusega inimesi.

Ennast ma liigitaks keskmise jõukkusega inimeste hulka, kuigi on olnud neid aegu, kus on vaja tunda vaesust. Vaeste inimeste elu on masendav ja tekitab häbitunnet. Vaeseid inimesi vaadatakse põlastusega ja neid koheldakse halvasti. Rikaste inimeste elu on uhke ja muretu. Rikkaid inimesi vaadatakse uhke pilguga või kadedad pilguga.

Ma olen tunda saanud palju erinevaid pilke. Ühes firmas, kus käivad rikkad inimesed trenni tegemas. Alguses töötasin ma seal koristajana. Siis olid inimeste pilgud julmad ja tignedad. Kui natukenegi midagi valesti tegin, sain kohe suure sõimu osaliseks ja see ei olnud sugugi hea tunne. Mõned nädalad hiljem sain sinna samasse firmasse lapsehoidjaks. Lapsevanemad kohtlesid mind väga sõbralikult ja lahkelt. Üks naine isegi pakkus mulle oma riidepoodi tööd, kuigi ta oli minuga vestelnud ainult kümme minutit. Ning kui ma samas firmas olin natukeaega administraator, siis olid kõik külastajad väga sõbralikud, naeratasid soojalt, ajasid pikalt juttu.

See kogemus oli minu jaoks täielik üllatus, sest ma olin kõigil kolmel tööastmel nagu ma ikka olen: tagasihoidlik, viisakas ja sõbralik. Ning paari nädalaga ei muutu ükski inimene niipalju, et teda ära ei tunta. Ma ei osand arvatagi, et töökoht niipalju määrab inimeste

suhtumist minusse. Aga kui ma hakkasin tagantjärele mõtlema ja arutama, siis vaikselt hakkasin taipama, et töökoht määrab rahakoti paksuse ja rikastele meeldib ikka suhelda inimestega kes on peaaegu nende tasemel, mitte vaeste ja hädaste koristajatega.

Rikaste suhtumine vaestesse on tobe, sest vaesed on ka inimesed, nendelgi on tunded. Ning vaesed inimesed ei ole enamjaolt süüdi enda saatuses. Kõik lihtsalt ei saa olla rikkad ja jõukad.

Mõni kord olen ma mõelnud, et nii hea elu oleks, kui mul oleks rikkaelu. Elu oleks muretu, kõik oleks olemas mida ma heaks eluks vajan. Kuid nüüd kui ma hakkam mõtlema kui upsakad ja ülbed võivad vahel rikkad olla, siis on mul hea meel, et olen just seal vaeste ja rikaste vahepeal.

Ma ei arva, et kõik rikkad on ülbed aga nende inimestega, kes seal vahepeal on ei anna palju võrrelda.

Rikkad võiksid mõista vaeseid, vaesed võiksid olla õnnelikud ka selle vähese üle mis neil on. Kuid siiski ma loodan, et kasvab suuremaks rikaste ja vaeste vaheline elu, sest need inimesed on palju mõistlikumad ja õnnelikumad.

7.6. Kuues kirjand – puudulik

Elame infoajastul. Kuhu edasi?

Tänapäeva ühiskonna kiire arengu tempo toob pidevalt kaasa uusi ja veelgi moodsamaid lahendusi. Iga päevaga toimub inimkonnas teatav edasi minek, mis on tingitud inimeste vajadustest teadmiste järgi. Tänu sellele arengule muutub maailm kogu aeg. Aga kuhu inimesed sellega välja tahavad jõuda. Kas on sellel mõtet, sest igal muutusel on kindlasti omad head ja halvad küljed.

Tehnoloogia areneb iga päevaga väga kiiresti. Pidevalt leitakse uusi lahendusi, mis muudavad elu kergemaks ja mugavamaks siin planeedil. Inimeste vaheline suhtlemine üle maailma on muutunud tänu sellele väga lihtsaks ja kiireks. Nüüd on võimalik suhelda omavahel siis kui ise tahad. Eriti levinud on mobiiltelefonid, mis on peaaegu kõigil juba olemas. Isegi väiksed lapsed, kes alles kooli lähevad, käivad mobiilid taskus ringi. Kui kunagi saadeti kirju postiga siis nüüd tehakse, seda rohkem internetis. Kuna see on tasuta ja palju kiirem. Sinu kiri saadetakse kohale hetkega igasse maailma otsa. Internet sisaldab veel palju muud huvitavat. Sealt saab lugeda ajalehti ja ajakirju. Saab olla kursis viimaste uudistega. Kooli referaadi tegemiseks vajaliku informatsiooni. Saab vaadata erinevaid kinnisvara-, töö-, auto- ja turismi kuulutusi. Sinna on paigutatud väga palju kasuliku, mida elus vaja läheb. Muidugi saab ka ilma internetita elada, sest kunagi ei olnud ju interneti. Kuid see muudab igapäeva elu mugavamaks ja lihtsamaks. Inimesed on sellega juba harjunud, et info liigub nii kiiresti ühest kohast teise.

Tänapäeval maksab informatsiooni levitamine väga palju. Kuna kõik suur firmad tahavad oma toodangut reklaamida võimalikult palju ja seda kätte saadavaks muuta klientidele, siis makstakse selle eest suurt raha.

Tehnoloogia muudab inimesed igapäev ainult laisemaks, kuna masinad, mida inimene loob, teevad kõik töö ära. Mida aeg edasi seda rohkem see nii on. Inimesed ise ei pea enam midagi tegema masinad teevad kõik nende eest ära. Küll mõeldakse kõik võimalike vidinaid välja, mis aitavad jälle paremini midagi teha või siis lihtsamini. Inimese mõistusel ei ole piire ta mõtleb alati midagi uut välja.

Infoajastu kus me elame muutub igapäev ainult moodsamaks. Kuna see ükskord lõppeb seda ei oska keegi öelda. Ükskord see peab lõpema. Mina arvan, et see lõpeb siis kui nad oma viimase võimaluse käest on lasknud ja elust väsinud on.

(Kommentaar puudulikult hinnatud kirjandi kohta: õpilane ei mõista kirjandi pealkirjas esitatud probleemi, tekst on lihtsustav ja tühisõnaline, selles on lubatust rohkem õigekirjavigu.)